

SPRÁVA

Štrnásť medzinárodná konferencia Doba popolnicových polí a doba halštatská*

Stredočeské historické mesto Kutná Hora, zapísané v zozname svetového kultúrneho dedičstva UNESCO, po dvadsiatich rokoch opäť privítalo účastníkov medzinárodnej konferencie „Doba popolnicových polí a doba halštatská“. V poradí už štrnásť stretnutie sa konalo v dňoch 4.–7. októbra 2016 pod záštitou starostu Kutnej Hory Bc. Martina Starého, ktorý je zároveň zanietým podporovateľom regionálneho archeologického výskumu. Hlavnými organizátormi konferencie boli riaditeľ Archeologického ústavu AV ČR, Praha, v. v. i. doc. PhDr. Luboš Jiráň, CSc. a vedúca pracoviska AÚ AV ČR v Kutnej Hore PhDr. Radka Šumberová. Po privítaní účastníkov a pred otvorením odbornej časti Luboš Jiráň stručne zhrnul históriu tohto podujatia, ktorá sa začala písať práve v Kutnej Hore roku 1996. Niektorým bádateľom, ako bolo možné postrehnúť na archívnych záberoch, síce odvtedy pribudlo zopár rokov, no tejto tradičnej konferencie sa aktívne zúčastňujú dodnes.

Už v úvode možno podotknúť, že tohtoročná bilancia konferencie vyznieva veľmi priaznivo. Štvordňová akcia sa uskutočnila v trojhviezdičkovom hoteli U Kata na okraji historického centra Kutnej Hory. Archeológovia z Čiech, Moravy a Sliezska, ale i Slovenska, Poľska, Rakúska a Slovinska celkovo prezentovali 49 príspevkov. V rámci desiatich blokov odznelo 43 referátov, ku ktorým možno prirátat 16 vývesiek. Je potešiteľné, že z toho dve desiatky príspevkov patrili slovenskej archeologickej komunite, prípadne k nim možno zaradiť ďalšie, na ktorých sa slovenskí vedci spolupodieľali. Správa prináša rešerš referátov, ohliadnutie sa za miestami navštívenými v rámci jednodňovej exkurzie a rekapituláciu tém posterov.

Prvý blok referátov otvorila hlavná organizátorka Radka Šumberová. Do prednáškového maratónu ako prví vstúpili Václav Furmánek a Vladimír Mitáš, ktorí zdôraznili „Prínos výskumov v Radzovciach pre históriu popolnicových polí v strednej Európe“. Po súhrne výsledkov výskumu rozsiahleho pohrebiska a sídliska zo strednej až neskej doby bronzovej, ktoré sa v Radzovciach komplexne preskúmali v priebehu 20. storočia a odbornej verejnosti sú známe z početných vedeckých i populárno-náučných publikácií, Václav Fur-

mánek predstavil štruktúru katalógu pohrebiska s 1334 hrobmi pilinskej a kyjatickej kultúry, ktorý je aktuálne v tlači. Paulina Kowalczyk-Matysová v prednáške „Kultura lužicka na Wysoczyźnie Wielicko-Gdowskiej“ charakterizovala osídlenie lužickej kultúry na vybranom území Malopoľska, ktoré sa od praveku spája s produkciou soli. Do prehľadu hmotnej kultúry zahrnula nálezy dokumentujúce osídlenie okolo mesta Kraków ako aj osobité keramické tvary z náleziska Kokotów. Referát Adama Gašpara „Lužická kultúra na moravsko-slovenskom pomedzí“ vychádzal z jeho diplomovej práce, ktorú úspešne obhájil na FF MU v Brne. Detailná analýza materiálu lužickej kultúry medzi Strážovskými vrchmi a Vizovickými vrchmi mu umožnila rozpoznať viaceré rozdiely v kultúrnom vývoji slovenskej a moravskej strany pracovnej oblasti. Prvá časť príspevku „Archeologie střední a mladší doby bronzové na Vyškovsku – výsledky projektu 2014–2016“ Davida Parmu a Romana Křivánka bola zameraná na interpretáciu vzorových sídliskových lokalít v k. ú. obce Ivanovice na Hané, druhá časť interpretácii opustenia týchto, v mladšej dobe bronzovej intenzívne osídlených polôh, ku ktorému došlo na konci doby bronzovej a v dobe halštatskej. Aj v prípade tohto projektu sa potvrdil význam vedecky plánovaných geofyzikálnych meraní, analytických zberov a zberov detektormi kovov, ktoré nadväzovali na rozsiahle záchranné výskumy v trase diaľnice pri Vyškove, s ktorými nás David Parma oboznámil na minulých podujatiach.

Druhému bloku dominovala slovenská archeologická problematika. Rudolf Kujovský priblížil „Kontakty lužických a stredodunajských popolnicových polí v mladšej a na počiatku neskej doby bronzovej na Slovensku“. Tie demonštroval najmä na príkladoch keramiky z lepšie preskúmaných sídlisk a pohrebísk na západnom Slovensku ako Očkov, Partizánske, Pobedim, Topolčany alebo Žitavany-Kňazice. Príspevok Ivana Chebena, Petry Chebenovej a Michala Chebena riešil „Osídlenie z doby popolnicových polí v Čiernych Kľačanoch“. Výsledky systematického výskumu lokality z rokov 2013–2015 osvetľujú nielen doposiaľ málo známe osídlenie polohy Pri Mlyne v neskej dobe bronzovej a na počiatku staršej doby železnej, ale aj osídlenie

* Príspevok vznikol v Archeologickom ústave SAV Nitra s podporou projektu 02/0091/16 agentúry VEGA.

lužickej kultúry v tejto fáze mladšieho praveku na Zlatomoravecku a Požitaví vôbec. Témou Romana Vávru boli „Zvieratá na sídlisku lužickej kultúry v Senici“. Druhovú zastúpenie fauny zo sídliska lužickej kultúry komentoval na základe výsledkov osteologickej analýzy Kataríny Šimunkovej. Jej rozbor doložil tak štandardný sortiment domácich zvierat, ako aj lovnú zver vrátane rýb (napr. sumca). Zaujímavou časťou referátu bolo premýšľanie o úžitku zvierat, teda možnom využití zvieracích produktov a zvyškov populáciou z neskorej doby bronzovej. Ťažiskom referátu Dominiky Andreánskej boli „Staronové nálezy z lužického pohrebiska v Diviakoch nad Nitricou (okr. Prievidza)“, ktorými sa prešlo k pohrebnému ritu lužickej kultúry. Autorka sa sústredila na hrobový materiál, ktorý v štúdiu Ladislava Veliačika v Slovenskej archeológii z roku 1991 z objektívnych dôvodov nenájdeme. Ide totiž o hroby preskúmané Martou Remiašovou v súvislosti s plynofikáciou obce roku 1994. Uvedené hrobové celky sú svedectvom o rozsahu pohrebiska na lokalite Vikárka, no najmä o pochovávaní v stupni HB. Tematické premeny druhého bloku vyvrcholili prezentáciou Eleny Miroššayovej, ktorá prezentovala „Profiláciu kultúrneho vývoja Košickej kotliny v dobe halštatskej“. Menovaná bádatelka vo svojom príspevku zúročila celoživotné profesijné zameranie, spojené so štúdiom materiálnej kultúry stupňov HC a HD na východnom Slovensku. Vývoj osídlenia evidentne profilovali tak domáce, ako aj cudzie prvky, čo dokumentovala početnými príkladmi, okrem iného nedávno monograficky publikovaným pohrebiskom v Ždani.

Nosnou témou tretieho bloku boli hradiská. „Současný stav poznání opevněných výšinných poloh pozdní doby bronzové a doby halštatské na Malé Haně“ analyzovali Marek Novák a Zuzana Jarůšková. Prezentovali výsledky prospekcií a chronologicky signifikantné nálezy z hradísk Boskovice-Hradní kopec, Krhov-Malý chlum, Velké Opatovice-Hradisko, eventuálne Biskupice-Hrubé kolo, Svitavka-Hradisko, ktoré sa detailnejšie mapujú v spolupráci s Múzeom regiónu Boskovicka. Radka Hentschová a Jindřich Šteffl zhodnotili „Nedestruktivní výzkum hradiště Hrádek (k. ú. Libochovany, okr. Litoměřice)“. Táto 18 ha lokalita z doby bronzovej, majestátne sa vypínajúca nad riekou Labe, je známa jednou z najmohutnejších dvojitéch fortifikácií v Čechách. Podľa autorov príspevku išlo o miesto kultového významu, prípadne nadregionálne náboženské centrum. Svoje argumenty opreli aj o brilantné zábery východu Slnka, ktorá možno z hradiska pozorovať v čase slnovratu. Rozlohou o niečo menšie, 15 ha hradisko „Šobes (okr. Znojmo), výšinné sídlisko ze závěru doby bronzové“ predstavil David Rožnovský. Žiaľ, podstatná

časť tohto moravského náleziska bola zničená v minulom storočí pri zakladaní vinohradov. Aktuálne výskumy poukazujú na jeho vnútorné členenie ako aj remeselnícky charakter (metalurgia farebných kovov, výroba textilu, spracovanie jantáru). Putovanie po pravekých hradiskách strednej Európy zakončil autorský kolektív Peter Barta, Michal Felcan, Stanislav Hronček, Petra Kmeťová, Roman Pašteka a Susanne Stegmann-Rajtár príspevkom „Smolenice-Molpír – najnovšie výsledky výskumu“. Ukázalo sa, že revízia dávnejšie získaných nálezov prepojená s veľkoryso zameraným interdisciplinárnym prístupom môžu byť pre lokalitu tohto typu prínosom. Z množstva zaujímavých zistení, o ktorých hovorila Petra Kmeťová, možno uviesť znovuoobjavené dubové dreva, ktoré pravdepodobne pochádzajú z vodnej cisterny na akropole a ktoré bolo možné dendrochronologicky analyzovať. Záver prezentácie bol venovaný historickej topografii Molpíra, v ktorej Michal Felcan informoval o geofyzikálnom prieskume hradiska, či spresnení jeho pôdorysného plánu.

Druhý deň konferencie otvorili kolegyne z mesta Wrocław. Tri po sebe logicky nasledujúce prezentácie „Konstrukcje grobowe z okresu halsztackiego na cmentarzystku w Domasławiu, stan. 10/11/12 – studium porównawcze“ (Anna Józefowska – Dagmara Łaciak), „Zastosowanie technik trójwymiarowych w badaniach nad halsztacką ceramiką malowaną z Domasławia, stan. 10/11/12“ (Małgorzata Markiewicz) a „Halsztacka ceramika malowana na kremowym tle z terenu Polski i Czech w świetle badań stylistycznych i technologicznych – próba określenia pochodzenia“ (Dagmara Łaciak), oboznamovali s rôznymi druhmi analýz ako aj možnosťami digitálneho spracovania a trojdimenzionálnej prezentácie materiálu z rozsiahleho sliezkeho pohrebiska Domasław, ktoré sa detailne preskúmalo v rámci záchranného výskumu v rokoch 2006–2008. Z kvanta unikátnych hrobových nálezov z doby popolnicových polí a predovšetkým z doby halštatskej sa spomínal najmä bohatý inventár z halštatských hrobov s komorovými konštrukciami. Interesantný „Halštatský hrob sociálne vyloučeného (?) jedinca z Doksan na Litoměřicku“ predstavil Martin Trefný. Interpretáciu atypického uloženia dospelého jedinca s oddelenou lebku ležiaceho na bruchu, ku ktorému bola priložená halštatská nádoba so spálenými kosťami (nateraz neurčenými), nechal realizátor výskumu pochopiteľne otvorenú. Nález je zaujímavý najmä z pohľadu antropológa, ktorý tohto jedinca charakterizoval ako „*podvýživéné individuuum nevel'kého vraztu a divného výzoru*“. Štvrtý blok ukončil Jiří Juchelka s referátom „Pohřebiště lužické kultury v Samborowicích (PL). Předběžné výsledky“. Informoval nás o 218 žiarových hroboch

z rozsiahlejšieho pohrebiska lužickej kultúry, ležiaceho bezprostredne pri česko-poľských hraniciach. Klasický hrobový materiál, ktorý sa získal v priebehu 20. storočia a sčasti bol publikovaný poľskými bádateľmi, je v súčasnosti vo fáze komplexného spracovania.

Piaty blok sa začal odvíjať od problémov staršej doby železnej na západnom Slovensku. Prednáška Ladislava Chmela „Bánovce nad Bebravou – Biskupice, poloha Keblov II (osídlenie v dobe halštatskej)“ sa upriamila na objekt súvisiaci s textilnou produkciou. Na základe koncentrácie tkáčskych závaží a súboru praslenov sa autor prezentácie domnieva, že ide o deštrukcie dvoch tkáčskych stavov. Na jednom z nich sa zrejme tkali tenšie látky, na druhom hrubšie látky. Komplexný pohľad na problematiku bol doplnený relevantnými analógiami z východo-halštatskej kultúry, výsledkami archeobotanickej analýzy (Mária Hajnalová) a archeozoologickej analýzy (Katarína Šimunková) tohto výrobného objektu. Predmetom bádania a úvah Milana Metličku bola „Technická? keramika z mazanicové hliny ze sídlíšť mladší a pozdní doby bronzové západních Čech“. Je otázne, koľko artefaktov tohto typu alebo ich zlomkov so stopami druhotného prepálenia (v rámci rozboru sídliskového materiálu možno pôvodne priradených k bežnej mazanici a pod.), pochádza z lokalít ležiacich mimo zbernú oblasť autora. V diskusii sa David Parma hneď zmienil o prípadoch z Moravy. Unikátna „Halštatská bronzová plastika z Mladé Boleslavi“ v tvare štylizovaného koníka, ktorú v rámci štýlovej analýzy fundovane predstavil Lubor Smejtek, sa zároveň dostala do nového loga Ústavu archeologické památkové péče středních Čech. Podrobnosti a súvislosti k zoomorfnej plastike, nájdenej pri záchrannom výskume na okraji historického jadra mesta Mladá Boleslav v roku 2013, možno nájsť v príspevku Lubora Smejtka a Jarmily Švédovej v 20. ročníku periodika *Archeologie ve středních Čechách* (2016, 9–30). Vratislav Janák sledoval „Skytská militaria z Kotouče u Štramberka“. Na kľúčovej výšinnej lokalite na rieke Odre, ktorá je v súčasnosti už spolovice odťažená, sa od druhej polovice 19. storočia nachádzali aj viaceré „skýtske“ hroty šíпов. Ukazuje sa, že v odbornej literatúre je okolo nich poriadny chaos a niekoľko z nich je dokonca nezvestných. Svetlo do problematiky azda vnesie komplexné spracovanie halštatského osídlenia vrchu Kotouč, ktoré autor prednášky pripravuje. Na záver bloku Miloslav Chytráček a spoluautori Ondřej Chvojka, Milan Metlička, Jan Michálek a Martin Golec prezentovali „Jantar starší doby železné a otázku průběhu jantárové cesty ve střední Evropě“. Tím menovaných bádateľov sa zamerával nielen na s témou súvisiace diaľkové kontakty, ktoré ilustroval na početných

príkladoch, ale aj na hľadanie príčin výskytu jantáru v stredoeurópskych súvislostiach a špecifiká jantárovej cesty doby halštatskej, eventuálne doby laténskej, nevynímajúc.

Popoludnie pokračovalo šiestym blokom, ktorý otvorila prednáška Briny Škvor Jernejčíč „Intercultural Contacts and their Impact on the Burial Customs. The Ceramic Perspective from the South-Eastern Alpine Region and Northern Carpathian Basin“. Autorka porovnávala hrobové nálezy v uvedených záujmových oblastiach, čo jej umožnilo poukázať na spoločné prvky pohrebného ritu (napr. výskyt zlomkov kosákov v ženských hrobách) ako aj načrtnúť možné cesty predmetov, ideí, obyvateľstva a kontaktov doby popolnicových polí vôbec (napr. Potisím). Ondřej Chvojka a Daniel Hlásek priblížili „Současný stav poznání plochých pohřebišť doby popelnicových polí v jižních Čechách“. Územie južných Čiech je všeobecne známe koexistenciou mohýl a plochých hrobov v mladšej dobe bronzovej. Plytko uložené ploché hroby, na rozdiel od mohylových, boli už zväčša rozorané, resp. sa v takomto stave zisťujú. Autori spoločne predstavili tri nové žiarové pohrebiská v okresoch Písek a Tábor, kde sa zachytili ploché urnové hroby. V netradičnom a inšpiratívnom príspevku Michal Ernée hľadal odpoveď na otázku: „Bylo v době bronzové dost bronzu?“ (s podtitulom „Aneb kulturní vrstvy a bronzová industrie“). Komparáciou vybraných a na prvých pohľad neporovnateľných sídliskových lokalít z Čiech a zo Švajčiarska, ktoré obohatil logickými argumentmi a príkladmi, nás presvedčil, že údajne áno.

Siedmy blok vyplnili predovšetkým novšie nálezy depotov bronzových predmetov. Najprv Milan Salaš, Petra Houfková a Tereza Šálková prezentovali „Bronzový depot ze Svinošic-Babiho lomu (okr. Blansko) a jeho environmentální kontext“. Stojí za zmienku, že nový hromadný nález z neskorej doby bronzovej spod mysterióznej lokality so skaliskami okrem iného obsahoval hrot kopije, ktorá v tomto depote vystupuje ako tzv. archaizovaný import zo severozápadnej Európy. Kým archeologická interpretácia hovorí, že išlo o sakrálne depoziťum, z archeobotanickej a palynologickej analýzy miesta nález a predmetov vyplýva, že v okolí depotu boli pôvodne pastviny a lesy. „Rannersdorf (Niederösterreich). Das endurnenfelderzeitliche Depot und seine Beziehung zu den Gräbern und der Siedlung“ boli sledované v prednáške Violetty Reiter. Komplexne predstavený sedemkilogramový hromadný nález zo začiatku neskorej doby bronzovej menovaná bádateľka uviedla do spojitostí so sídliskom a pohrebiskom, ktoré sa odkryli v rámci záchranného výskumu veľkej polykultúrnej lokality v rokoch 2001 a 2002. Vedecký tím v zložení Jaroslav

Účastníci exkurzie pred hradiskom Stará Kouřim. Foto V. Mitáš.

Jiřík, Martin Pták, Tomáš Hiltcher, Daniel Hlásek, Tereza Šálková, Jan John, Jiří Dohnal, Zdeněk Jáně, Kateřina Šálková, Jiří Kmošek, Šárka Msallamová, Vít Lhotka a Jiří Hubený nám ukázal „Depoty doby bronzové z Křenovic, okr. Písek – nálezy z roku 2015“. Okrem oboznámenia sa so štvoricou hromadných nálezov z doby bronzovej bolo zvlášť osviežujúce, vzhľadom na pokročilý čas rokovania, si pozrieť komentované video, v ktorom sme sledovali postupné rozoberanie depotu 3. Tento proces v laboratórnych podmienkach podľa Daniela Hlásku reálne trval dva dni. Záver bloku vyplnili dva referáty archeológov zo Slovenska. S „Depotom bronzových predmetov z hradiska lužickej kultúry na Sitne v katastri obce Ilija, okr. Banská Štiavnica“, ktorý našiel v rámci záchranného a zisťovacieho výskumu AÚ SAV na uvedenej výšinnej lokalite v roku 1986 Pavel Žebrák, nás oboznámil Ondrej Ožďáni. Okrem tohto hromadného nález 34 predmetov, včítane honosného bronzového opaska z počiatku neskorej doby bronzovej, sa autor prednášky pozastavil pri nie menej dôležitom depote bronzov z Holíka, ktorý polohopisne predstavoval zázemie hradiska na Sitne. Potom predstavila Mária Novotná (v spoluautorstve s Martinom Kvietkom) „Nový hromadný nález z Priechodu, okr. Banská Bystrica“. Depot objavený hľadačmi pokladov, ale s presnými nálezovými okolnosťami, je pozoruhodný z viace-

rých hľadísk, najmä však uložením sekier s tuľajkou a hrotov oštepov v bronzovom kotlíku s jedným držadlom. Kotlík, ktorému Mária Novotná venovala dominantnú pozornosť, je zrejme samostatným typom, v rade kotlíkov predchádzajúci Merhartov typ B1.

Prednáškový maratón ukončila trojica príspevkov ôsmeho bloku, ktoré sa venovali bronzovej industrii. Kamil Nowak a Katarzyna Sielicka predstavili „Depozyt bronzový z Paszowic – zagadnienia typologiczne i technologiczne“, t. j. typologickú skladbu tohto hromadného nález bronzových predmetov, ich technologické otázky ako aj regionálne súvislosti. Ukázalo sa, že hromadný nález, objavený v dolnosliezskej obci Paszowice v roku 2015, obsahoval 34 v celosti aj vo fragmentoch zachovalých artefaktov z neskorej doby bronzovej, na ktorých možno pozorovať stopy používania, ale i kazy, resp. ide o nedohotovené predmety po odliatí. Michal Felcan (v spoluautorstve s Jánom Tirpákom) sa bližšie pozreli na „Hroty šípov zo staršej doby železnej a možnosti ich výskumu“. Prednášajúci vyzdvihol aktuálne možnosti trojdimenzionálnej dokumentácie týchto militárií a s tým spojené lepšie možnosti ich štúdia (napr. výrobných defektov), čo demonštroval na príkladoch z vybraných halštatských lokalít na západnom Slovensku. K niektorým nálezom z hradiska Smole-

nice-Molpír pripojil archeobotanické dáta zvyškov drier (analýza Jany Mihályiovej), ktoré sa zachovali v tulačkách hrotov. V druhom svojom príspevku na tomto podujatí Roman Vávra (spoluautori Ján Rajtár a Ján Tirpák) komentoval „Výsledky XRF analýzy bronzových predmetov z pohrebiska Chotín II“. Analyzoval sa reprezentatívny súbor artefaktov z doby popolnicových polí, avšak výsledky 95 meraní možno označiť za orientačné a skreslené koróziou. Diskusie, ktoré sprevádzali a ukončili aj tento blok, pokračovali do neskorých hodín v rámci spoločenského večera.

Tretí deň podujatia patril exkurzii, počas ktorej sa navštívilo šesť zaujímavých miest. Prvým bolo rozsiahle slovanské hradisko Stará Kouřim, odkiaľ však pochádzajú aj nálezy z eneolitu, doby bronzovej a z doby halštatskej. Tzv. Lechův kámen – magické miesto pred vonkajším valom tohto hradiska s pekným výhľadom na siluetu mesta Kouřim – bolo ideálne pre spoločné foto účastníkov. Ďalšie dve zastávky sa absolvovali v obci Libodřice. Jednou z nich bol jediný mohylník lužickej kultúry z mladšej doby bronzovej v stredných Čechách, ktorý čiastočne preskúmal už známy kolínsky bádateľ MUDr. František Dvořák v 20. rokoch minulého storočia. Je pozoruhodné, že časť lokality v polohe Háj je ešte stále dobre zachovalá. Ďalšou zastávkou v tejto obci bola Bauerova vila. Ide o ojedinelú kubistickú vilu z rokov 1912–1914, ktorá v súčasnosti slúži ako múzeum dizajnu českého kubizmu. Naše kroky sa potom uberali najmä vertikálne po 216 schodoch unikátneho vežového vodojemu z obdobia prvej ČSR na okraji Kolína, ktorý mesto sprístupnilo ako rozhľadňu. Okrem iných zaujímavostí Kolínska sme z nej mali ako na dlani eponymnú lokalitu archeologickej kultúry, resp. stupňa knovízskej kultúry – Štítary. Piatym navštíveným miestom bol autentický románsky kostol sv. Jakuba v obci Jakub, ktorý bol už v stredoveku s veľkou pravdepodobnosťou jednou zo zastávok na ceste do legendárneho pútnického miesta Santiago de Compostela v západnom Španielsku. V spojitosti s nosnou témou konferencie zrejme mnohých zaujala informácia o veľkom sídlisku z neskorej doby halštatskej, preskúmaného neďaleko od kostola. Šiestou a zároveň poslednou zastávkou bolo Mestské múzeum v Čáslave, ktoré patrí k najstarším múzeám tohto typu v Čechách. Múzejníci tu pre účastníkov konferencie okrem drobného občerstvenia pripravili pracovnú prezentáciu nálezov, ktoré sa odkryli pri nedávnom výskume rozsiahleho pohrebiska lužickej kultúry z mladšej doby bronzovej na mieste dnešného obchodného centra Kaufland. Bodkou za exkurziou bola návšteva kutnohorských vínných pivníc, samozrejme, spojená s ochutnávkou a výbornou atmosférou.

Záverečné prednáškové dopoludnie otvorila Barbara Zajacová s referátom „Kostrové hroby z pohrebiska lužickej kultúry v Mikušovciach“. Poukázala v ňom nielen na špecifiká dvoch regulárnych kostrových hrobov na uvedenom žiarovom pohrebisku, ale datovaním AMS ¹⁴C dokumentovala aj ich súvekosť so žiarovými hrobmi z mladšej doby bronzovej. Jindřich Hlas predstavil „Pohřebiště kultury lužických popelnicových polí v Kravařích (okr. Opava)“. Skutočnosť, že ide o dôležité pohrebisko českého Sliezska naznačuje 233 preskúmaných žiarových hrobov ako aj kontinuita pochovávaní od stupňa BD až po rozhranie stupňov HC/HD1. Téma o pohrebiskách pokračovala prednáškou „Pohřebiště kultury lužických popelnicových polí ve Velkých Opatovicích, okr. Blansko“. Hoci je toto veľké pohrebisko známe už vyše 100 rokov, stavebníkom to nezabránilo ho v ostatnom čase zdevastovať. V rokoch 2015 a 2016 sa zachránilo aspoň 98 hrobov, ktoré detailne analyzovala Zuzana Jarůšková. V jednom z najzaujímavejších príspevkov Richard Bíško a David Parma (za autorský kolektív Richard Bíško, David Parma, Jiří Kala, Mária Hajnalová a Jiří Kmošek) komplexne rozobrali „Nový hrob se zbraněmi z mladší doby bronzové na katastru Horních Heršpic (Brno)“. David Parma nás nepochybne všetkých presvedčil, že v tomto bohatom žiarovom hrobe s charakteristickým setom militáriei bol pochovaný elitný bojovník stredodunajských popolnicových polí. Otázky pohrebného ritu rezonovali aj na konci deviateho bloku. Referátom „Pohřby střední a mladší doby bronzové na Moravě a vývoj jejich ritu“ ho zakončila Klára Šabatová s Davidom Parmom. V analytickom príspevku sa venovali postupným zmenám, ktoré sprevádzali pohrebný rítus na sledovanom teritóriu od mohylových kultúr do doby popolnicových polí a ktorých výsledkom bolo používanie komunitných pohrebísk.

Funerálna archeológia dominovala i desiatemu bloku. Jana Mihályiová, Vladimír Mitáš a Václav Furmánek v príspevku „Pohrebisko z doby popolnicových polí v Cinobani (Pohľad archeobotaniky a archeológie)“ uviedli do spojitostí archeologické a archeobotanické dáta z menšieho súboru hrobov pilinskej a kyjatickej kultúry. Na konci prednášky Vladimír Mitáš zdôraznil význam preplavovania obsahov hrobových nádob, prípadne obsahov skrinkových hrobov bezo zvyšku. „K niektorým aspektom pohrebného ritu platénickej kultúry na príklade pohrebiska v Moravičanoch“ sa vyjadrila Erika Makarová, ktorá túto nekropolu lužickej a platénickej kultúry vyhodnocuje v rámci svojej doktorandskej práce. Tento krát sa zamerala na charakteristiky bohato vybavených hrobov (miestnych elit) z platénickej fázy. Miloš Vávra, Dražen Šťastný a Zdeněk Beneš podali správu o záchranných akciách

na menej známej lokalite „Cerhenice, okr. Kolín. Žárové pohřebiště z mladší doby bronzové“, ktoré sa uskutočnili v rokoch 2008–2015. V príspevku „Origin of secondary depositions at Křenovice and Hulín-Pravčice sites“, ktorý prezentovala Anna Pankowska (spoluautori Arkadiusz Tajer, Ladislav Šmejda, David Rieger), bolo možné na antropologickom materiáli zo „slezsko-platěnických“ objektov, ktoré sa odkryli na vyššie menovaných polykultúrnych lokalitách, sledovať prejavy rituálnych aktivít: od disartikulovaných skeletov až po prípady hľadania ľudských kostí (možno používaných ako amulety). Záverečný, 43. referát nasledovali slová vďaka hlavného organizátora Luboša Jiráňa a ukončenie rokovania. Poďakovanie organizátorom od Rudolfa Kujovského sa zároveň spojilo so symbolickým prevzatím štafety prípravy ďalšieho podujatia slovenskou stranou.

V konferenčnej sále sa bádatelia prezentovali aj výveskami. Správa ich rekapituluje abecedne podľa autorov: Markéta Augustýnová „Potenciální surovinové zdroje metalurgie bronzu doby bronzové v západních Čechách“, Martin Bača „Komnatná, Bobrovček, Bobrovec, Komjatná – história jedného depotu“, Jozef Batora – Martin Bača „Sídliisko z neskorej doby bronzovej a staršej doby železnej v Nevidzanoch, poloha Hradisko“, Martina Beková – Zuzana Bláhová-Sklenářová – Tomáš Chmela „Pohřebiště lužických popelnicových polí u Vojenic (okr. Rychnov n. Kněžnou) – možnosti rekonstrukce nádob z narušených žárových hrobů“, Jan Bla-

žek – Marek Půlpán „Krušnohorská lokalita Místo (600 m n. m.) z mladší a pozdní doby bronzové a z doby halštatské“, Drahomíra Frolíková – Miloš Slabina „Bylanské komorové hroby z Prahy-Letňan“, Jakub Halama „Další bronzы od Malé Polanky (okr. Šumperk). K lokálním koncentracím depotů KLPP“, Daniel Hlásek – Jaroslav Pavelka „Amfory jako součást pravěké technologie mléka? Doklady z doby bronzové z Čech. Předběžná zpráva o výzkumu“, Ondřej Chvojka – Petr Menšík „Jehlancovitá závaží z objektů sídlištního a výrobního areálu z mladší doby bronzové u Březnice (okr. Tábor)“, Pavel Kacl „Nové sídlištní nálezy knovízské kultury v Praze-Modřanech. Předběžná zpráva“, Kateřina Kleinová – Jiří Košta – Pavel Sankot „Žárové pohřebiště v Hostivci-Paloukách (okr. Praha-západ)“, Zuzana Litviaková „Osídlenie toku Dolného Dudváhu v staršej dobe železnej“, Martin Neumann „Dynamika sídliskovej štruktúry v oblasti Malých Karpát v dobe bronzovej“, Katarína Petriščáková – Olga Trojánková „Kůň v pozdní době bronzové. Archeozoologický a archeologický výzkum“, Kamila Pokorná „Žlab pozdní doby bronzové z Topělce (okr. Písek)“ a Jan Zeman „Sídlní struktury horákovského dvorce v Kuřimi“.

V závere možno s radosťou rezumovať, že štrnásť konferencia o dobe popolnicových polí a dobe halštatskej bola tak bezproblémovo zorganizovaná, ako aj vedecky a spoločensky prínosná. Pätnásť ročník tohto podujatia sa uskutoční v roku 2018 na Slovensku.

Vladimír Mitáš